

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1805

βίος τοῦ Χριστοφόρου Περραιβοῦ, ἀρρήκτως συνδεόμενος πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, λόγῳ τῆς φιλογενοῦς τοῦ ἀνδρὸς δράσεως, πρὸ, κατὰ, καὶ μετὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, πρόκειται ἡμῖν ὑπόδειγμα φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως. Ἡ πολυτάραχος καὶ πλήρης περιπετειῶν ζωὴ

του περιέχει πλεῖστα ἐπεισόδια ἄξια ἀναγραφῆς, ὧν τὰ πλεῖστα ἀνέκδοτα. Ἐκ τούτων ἓν, λαβὸν χώραν ἐν Κερκύρα, κατὰ τὸ 1805, μετὰ τὴν ἐκ Πάργας ἐπάνοδόν του, ἀνευρεθὲν δὲ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, σωζομένων ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἰονίου Γερουσίας, δύναται νὰ παρασῇ ἐνδιαφέρον θέμα περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς.

Τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Περραιβοῦ, ὡς συγγραφέως εἶναι τὰ «Πολεμικὰ Ἀπομνημονεύματα, διαφόρων μαχῶν συγκροτηθεισῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, κατὰ τε τὸ Σούλιον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1829 ἔτους, διηρημένα εἰς τόμους δύο.» ἐκδοθέντα ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά, ὁδὸς Ἐρμοῦ, 1836, καὶ ἡ «Ἱστορία τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας», τῆς ὁποίας τρεῖς εἶναι αἱ γενόμεναι ἐκδόσεις, ἡ μὲν πρώτη κατὰ τὸ 1803, ἐν Παρισίοις, καὶ περιλαμβάνουσα τὸν πρῶτον τόμον μόνον, ἡ δὲ δευτέρα τοῦ 1815, ἐν Βενετίᾳ, παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ ἡ τρίτη ἐν Ἀθήναις τὸ 1857 παρὰ Καραμπίνη καὶ Μπάφα¹.

¹ Δευτερεύοντα ἔργα τοῦ Περραιβοῦ εἶναι : «Βιογραφία Ρήγα

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, γνωστότατον ἄλλως ἐκ τῆς τελευταίας του ἐκδόσεως, εἶναι πολυτιμώτατον εἰς τὰς δύο πρώτας, καθότι ἐδημοσιεύθησαν πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο διαλάμπουσι τό τε προφητικὸν πνεῦμα ἢ μᾶλλον ἡ πεποίθησις περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς μελλούσης Ἀναστάσεως τοῦ Γένους, ἡ ἀγνή φιλοπατρία καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν ιστορουμένων γεγονότων. Εἰς τὴν περιορισμένην ταύτην μελέτην δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τούτου ἀπὸ ιστορικῆς ἢ γλωσσικῆς ἀπόψεως, ἀνάλυσις ἣτις δὲν θὰ ἐπερρίττευε, διότι ἀπὸ ιστορικῆς μὲν ἀπόψεως ἡ ἀκρίβεια τῶν γεγονότων ἀπεδείχθη ἀναντίρρητος, ἀπὸ δὲ γλωσσικῆς, διότι συνεγράφη εἰς δημοτικὴν. Τὸ δεύτερον τοῦτο προτέρημα τοῦ Περραιβοῦ ματαίως ἀναζητεῖται εἰς τὴν γ'. ἐκδοσιν τῶν Ἀθηναίων τοῦ 1857, ὅτε ὁ Περραιβός, στρατηγὸς πλέον τοῦ Ὀθωνος, συνεμόρφωσε καὶ τὴν ἱστορίαν του μετὰ τῆς ἐπισήμου γλώσσης τοῦ Κράτους.

Σκοπὸς τῆς συνοπτικῆς ταύτης μελέτης εἶναι ἡ ἐξιστόρησις τῶν εἰς τὸν Περραιβὸν συμβάντων ἐν Κερκύρᾳ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ α'. τόμου τῆς ἱστορίας του τῷ 1805, προκειμένου νὰ ἐκδόσῃ τὸν β'. τόμον αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ ὁμῶς προβῶ εἰς τοῦτο θὰ ἀνατρέξω εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ α'. τόμου τῶν «Πολεμικῶν Ἀπομνημονευμάτων» σελ. η'. ὅπως συνδυασθῇ ἡ περιπέτεια τοῦ Περραιβοῦ ἐν Τεργέστη μετὰ τοῦ ἀθανάτου Ἐθνομάρτυρος Ρήγα καὶ ἡ ἐν Κερκύρᾳ ἀπολογία του, ἐν ἣ ἀποσιωπᾷ τὰ ἐν Τεργέστη συμβάντα.

Κατὰ τὸ 1796 ὁ Περραιβὸς ἐκ Βουκουρεστίου μετέβη εἰς

Φεραίου. Ἀθῆναι 1860». Ἀρχαιότεραι ἀπόπειραι περὶ βελτιώσεως τοῦ Ἔθνους.

Μεταφράσεις τοῦ «Σουλίου καὶ τῆς Πάργας».

1ον Ἀγγλικῆ Ἐδιμβούργου 1823. 2ον Ἰταλικῆ ὑπὸ Gherardini Milano 1819.

Ἀναφέρεται δὲ ὁ Περραιβὸς εἰς: Ἐφημερίς Ἀθηναίων 1836· 9 Δεβρίου ἀριθ. 393. Γούδα. Βίοι παράλληλοι τόμος 5ος. Heuzey. Le mont Olympe et l'Acarnanie. Paris 1860. Σ. Λάμπρου. Μικταὶ σελίδες. Ἀθῆναι 1905.

Βιέννην, ὅπως ἐπιδιοῆ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς, καὶ ἐκεῖ συννητήθη μετὰ τοῦ Ρήγα τὸν ὁποῖον ἤδη ἐγνώριζε. Κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην ὁ Ρήγας ἐμήθευε τὸν Περραιβὸν εἰς τὰ σχέδιά του περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ἐνεργείας του. Ὁ Ρήγας διατρίβων ἐν Βιέννῃ ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους εἶχεν ἐκδώσῃ τοὺς χάρτας του, τὸ στρατιωτικὸν ἐγκόλλιον, τοὺς νομικοὺς κανόνας, τὰ θούρεια, καὶ συνεπλήρωσε τὴν μετάφρασιν τοῦ Δ' τόμου τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπρόφθασε λόγῳ τοῦ θανάτου του νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐκδώσῃ ὁ Βεντόζης. Παραλλήλως πρὸς τὸ ἐκδοτικὸν του ἔργον ὁ Ρήγας εἰς τὸ διάστημα ἐκεῖνο εἶχεν ἐνθουσιάζῃ ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῆς Βιέννης ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Ἀλλεων ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν στρατιῶν διοικουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου, τὰς νίκας αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν, καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς Βενετικῆς Πολιτείας, ὁ Ρήγας ἀνεθάρρησε καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ Βοναπάρτου, τοῦ τέκνου τότε τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἀπεράσισε νὰ μεταβῆ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. Δέκα ἡμέρας ὅμως πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπέστειλεν εἰς Τεργέστην, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χίου Ἀντωνίου Κορωνιοῦ κιβώτιον περιέχον ἀντίτυπα τῶν δημοσιευμάτων του καὶ φάκελον περιέχοντα ἐπιστολάς πρὸς τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην καὶ ἄλλους ὁμογενεῖς. Δυστυχῶς ὁ Κορωνιὸς ἀπουσίαζεν εἰς Ἰστρίαν, παρέλαβε δὲ τὸ κιβώτιον ὁ συνεταῖρος τοῦ Κορωνιοῦ Δημήτριος Οἰκονόμου ἐκ Κοζάνης, ὅστις, ἂν καὶ τὸ κιβώτιον καὶ ὁ φάκελος τῶν ἐπιστολῶν ἀπηυθύνοντο προσωπικῶς εἰς τὸν Κορωνιόν, παρεβίασε τὸν φάκελον καί, ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τὰς ἐπιστολάς, παρέδωκε ταύτας πρὸς τὸν Διοικητὴν Τεργέστης, ἔξαγοράσας μὲν οὕτω τὴν προσωρινὴν εἴνοιαν τοῦ Αὐστριακοῦ Διοικητοῦ, ἐπισύρας ὅμως εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὸ αἰώνιον ἀνάθημα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ Ρήγας ἀφίκετο εἰς Τεργέστην, συνοδουόμενος ὑπὸ τοῦ Περραιβοῦ, καὶ κατέλυσαν εἰς τὸ παρὰ

τὴν παραλίαν Βασιλικὸν Ξενοδοχεῖον. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο ἔτοιμος ὁ Ρήγας τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφίξεώς του νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ Γάλλῳ προξένῳ Μπρεσσέ, ὅπως συνεννοηθῇ διὰ τὰ τῆς συνεντεύξεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βοναπάρτου, ζητήσῃ δὲ συγχρόνως καὶ τὴν προστασίαν του, συνελήφθη. Ἡδυνήθη ὁμως πρὸ τῆς συλλήψεώς του νὰ ἐξηφανίσῃ ῥίπτων εἰς τὴν θάλασσαν δέσμη ἐπιστολῶν πρὸς διαφόρους ὁμογενεῖς καθὼς καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Ἔθνους μεγέθους ἀργυροῦ ταλλήρου, ἣτις ἔφερε τρία ῥόπαλα κείμενα πλαγίως καὶ τρεῖς σταυροὺς ὑπερκειμένους αὐτῶν, σὺν τῇ ἐπιγραφῇ «ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος, Νόμων καὶ Ἐλευθερίας».

Συλληφθεὶς ὁ Ρήγας ἐκρατήθη ἐν τῷ ξενοδοχείῳ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Διοικητοῦ. Ὅτε δὲ ἀνεκρίθη, ἐρωτώμενος γερμανιστὶ καὶ γαλλιστὶ, εἰς ἐρώτησιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ Περραιβοῦ ἀπεκρίθη: «Ἐγὼ αὐτὸν τὸν νέον δὲν τὸν γνωρίζω ὡς συγκοινωνόν μου, ἀλλ' ὡς συνοδοιπόρον μου, μάλιστα καθὼς μ' ἐξωμολογήθη, μέλλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Μπάδουβας νὰ διδαχθῇ τὴν Ἱατρικὴν».

Μετὰ τὴν προανάκρισιν ταύτην, ὁ μὲν Ρήγας, ὡς γνωστὸν ἐφυλακίσθη, ὁ δὲ Περραιβὸς ἀφεθεὶς ἐλεύθερος μετέβη εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον, πολιτογραφηθεὶς Πάργιος, ὑπὸ τὸν ὄνομα Γαλλίας, διότι ἡ Πάργα τότε μετὰ τῆς Ἐπτανήσου εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων. Ἐκτοτε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Τεργέστη διαμονῆς του ἔφερε τὴν Γαλλικὴν τρίχρον κοκάρδαν, ἣτις ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐστριακῆς καταδιώξεως.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ του ταύτη ὁ Περραιβὸς ἐξακολουθεῖ τὴν περιγραφὴν τῶν περιπετειῶν καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ μεγάλου Ἐθνομάρτυρος καὶ τῶν συντρόφων του μετὰ ἱστορικῆς ἀκριβείας, διότι αὕτη συμφωνεῖ καθ' ὅλα μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Σ. Λάμπρου καὶ Ο. Μίλλερ δημοσιευθέντων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἐθνολογικῆς Ἐταιρίας, ἐρανισθέντων ἐκ τῆς δικογραφίας τῆς σωζομένης μεταξὺ τῶν δεσμιδῶν τοῦ Βιενναίου ἀρχείου.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην, ἐπανέρχομαι εἰς τὸ κύριον

θέμα τῆς μελέτης ταύτης, ἧς δὲ προτάξω περικοπὴν, ἐκ τοῦ συγγράμματός τοῦ Περραιβοῦ «Σοῦλι καὶ Πάργα», καὶ δὴ ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τῆς Βενετίας, εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὁποίας μετὰ δριμύτητος ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Κερκύρας:

»Μαζὶ μὲ τῶν Σουλιωτῶν, Παργίων, καὶ Ἀθηνῶν ἱστο-
 »ρίαν εἶχα ἐτοιμασμένην καὶ μίαν σύντομον διήγησιν, διὰ
 »τὰ ὅσα συνέβησαν ἐν καιρῷ τῶν Βενετῶν, Γάλλων καὶ
 »Ρωσοθωμανῶν εἰς τὴν τωρινὴν Ἑπτάνησον τῶν Ἑλλή-
 »νων πολιτείαν τοῦ Ἴονικοῦ πελάγους, τὴν ὁποίαν σκοπὸν
 »εἶχα νὰ τυπώσω μαζὶ μὲ τὴν παροῦσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ
 »νὰ ὁμιλήσῃ τινὰς τὴν ἀλήθειαν, πρέπει νὰ ἐλέγχῃ τὰ
 »ἐλαττώματα τῶν τότε μερικῶν τυράννων αὐτῶν τῶν νήσων,
 »τὴν ἄφησα ἀνέκδοτον.

»Τὸ ἀληθὲς αἴτιον, ὁποῦ μὲ ἐπαρακίνησεν νὰ τὴν σιω-
 »πήσω, εἶναι ἡ καλὴ ἐλπίς ποῦ τρέφω διὰ τὰ ὑποκείμενά
 »τους, ὡς ὁμογενεῖς μου, ὄντας βεβαίως, ὅτι τάχιστα θέλει
 »ἀπορρίψουν ἐκείνην τὴν βδελυρὰν μισανθρωπότητα, ἡ
 »ὁποία ἦτον ξένη καὶ φερτὴ εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ τὰ φῶτα, ὃ
 »ποῦ ἔλαβαν ὑποκάτω εἰς τὴν ρηθειῖσαν διοίκησιν καὶ τὰ
 »ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὸ κακόν, παρακινημένοι ἀπὸ τοὺς
 »ἴδιους ἐξουσιαστάς, τώρα θέλει τὰ μεταχειρισθῶν πρὸς
 »ᾠφέλειαν ὅλης τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, μιμούμενοι εἰς τὰς
 »ἀρετὰς τοὺς προγόνους των δηλαδὴ τὸν Ἀριστείδην, τὸν
 »Θεμιστοκλέα, τὸν Σωκράτην καὶ λοιπούς.

»Ἐτάραττον βεβαία τὴν πλέον ἀναίσθητον φύσιν τῶν
 »ἀνθρώπων τὰ σκληρὰ καὶ ἀνήκουστα ἔργα αὐτῶν τῶν
 »μερικῶν ἀρχόντων, ἐν καιρῷ τῶν Ἑνετῶν, Γάλλων καὶ
 »Ρωσοθωμανῶν, καὶ ἐνταυτῷ παρώξυναν καὶ τὸν πλέον
 »οὐδέτερον καὶ φιλήσυχον εἰς ἐκδίκησιν. Ὅμως ὅτι λογιῆς
 »τοὺς ἐστάθησαν τὰ διδάγματα, τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ εἶναι
 »καὶ τὰ φρονήματα, καὶ ὅτι λογιῆς τὰ φρονήματα, τοιαῦτα
 »καὶ τὰ ἐπιχειρήματα. Τέλος πάντων αἰκακαὶ συναναστροφαὶ
 »ἐφθείραν τὰ χρηστὰ αὐτῶν ἤθη. Ἄν δὲ ἐξ αἰτίας, (ὃ μὴ
 »γένοιτο Κύριε) ἤθελε μείνουν εἰς τὸν ἴδιον βόρβορον τῆς
 »κακίας, πόσοι ἄρᾳ γε, καὶ πόσον θέλει γράψωσι κατ' αὐτῶν;

» Ἐγὼ σιωπῶ τὰς ἄλλας ὕβρεις, φθάνει μόνον νὰ τοὺς ἀποδείξουν ἀπὸ τὰς πράξεις, ὅτι εἶναι ἀλλογενεῖς, καὶ δὲν μετέχουν ἀπὸ Ἑλληνικὸν αἷμα. Ὡς ὕβρεις αἰσθαντικωτάτη καὶ ἀνυπόφορος! μὰ... εἰς τοὺς νοῦν ἔχοντας.

» Ἐν ἐνὶ λόγῳ σᾶς λέγω, ὅτι ἡ μήτηρ μας εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν δεμένη χέρια καὶ πόδια μὲ ἀλύσεις σφικτά. Τὰ κλειδιά τῆς φυλακῆς καὶ τῶν ἀλύσεων εἰς τὰ χέρια σας εἶναι ἂν τὴν ἐλευθερώσετε, εἰσθε γνήσια τέκνα τῆς, εἰσθε ἄλλοι Θρασύβουλοι καὶ ἄλλοι Πελοπίδαι. Εἰ δὲ καὶ τὴν καταφρονέσετε, εἰσθε μητροκτόνοι, εἰσθε ἀλλογενεῖς. Φοβήθητε τὸ παράδειγμα.

» Ἄλλ' ἀρκοῦσι μὲν ταῦτα περὶ τῶν ὁμογενῶν μου ἀρχόντων».

Ἡ τοιαύτη, καὶ τοσοῦτῳ δριμεία καὶ θίγουσα τὸ ἔθνικόν συναίσθημα τῶν Κερκυραίων, ὅπως διόλου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, γλῶσσα τοῦ Περραιβοῦ, ὀφείλεται εἰς τὴν συμβᾶσαν εἰς αὐτὸν περιπέτειαν τῇ 5 Μαΐου 1805, ἣτις σκοπὸν εἶχε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κίκλοφορίαν τοῦ ἔργου του καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δευτέρου τόμου, καὶ τοῦτο ἐκ συμμαχικῆς τρόπον τινα ἀλληλεγγύης.

Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἐν Κερκύρα, εἰς τὸ τμήμα τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, ὑπάρχει δεσμὶς φέρουσα τὸν ἀριθμὸν 42, ἣς τὸ δωδέκατον δεσμίδιον φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Δικογραφία κατὰ Χριστοφόρου Περραιβοῦ συγγραφῆς βιβλίου τινός, δημοσιευθέντος ὑπ' αὐτοῦ» (εἰς γλῶσσαν Ἰταλικήν).

Ὡς πρῶτον ἐγγράφον ἐν τῇ δικογραφίᾳ ταύτῃ, προβάλλει ἡ ἔκθεσις τοῦ ὑποφρουράρχου Κερκύρας Νικολάου Βαράλαμου, ταγματάρχου, ἔχουσα ἐν περιλήψει οὕτω :

Ἐν Κερκύρα τῇ 6 Μαΐου 1805. Π. Η.

«Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς τοῦ γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Κόμητος Ἰωάννου Σιγούρου, μετέβην εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ κ. Γεωργίου Παραμυθιώτη, ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερου-

σίας ἐξήτησα, τὸ εἰς χεῖρας του εὐρισκόμενον κιβώτιον πλήρες βιβλίων εἰς γλώσσαν ἑλληνικὴν. Οὗτος ἀπήντησεν ὅτι εἶχε παραδώσει τοῦτο εἰς τὸν δημόσιον διδάσκαλον τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης κ. Περραιβόν, ὅστις θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ παραδώσει τοῦτο. Ὅθεν μετέβην εἰς τὴν μονὴν τῆς Ὑπ. Θεοτόκου τῆς Τενέδου ὅπου κατοικεῖ ὁ Περραιβός,¹ εἰς ὃν ἀνεκοινώσα τὴν διαταγὴν τῆς Γερουσίας.

»Ὁ Περραιβὸς δὲν ἠρνήθη ὅτι τὸ κιβώτιον εὐρίσκεται εἰς τὴν κατοχὴν του, ἐδήλωσεν ὅμως ὅτι τοῦτο φυλάσσεται εἰς ἄλλην οἰκίαν, ἀρνηθεὶς νὰ ὑποδείξῃ ταύτην, καὶ προσέθεσεν ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ παραδώσει τοῦτο.

»Μετέβημεν ὁμοῦ εἰς τὴν πλατεῖαν, οὗτος δὲ διηυθύνθη πρὸς τὸν ναὸν τῶν Ἁγ. Πάντων, καὶ μετ' οὗ πολὺ εἶδον αὐτὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τούτου μετὰ τοῦ κιβωτίου καὶ συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχιτυμπανιστοῦ, ὅστις εἶχε διαταχθῆ νὰ συνοδεύσῃ τὸν διδάσκαλον Περραιβόν. Μετὰ τοῦτο παρέλαβον τὸ κιβώτιον μετὰ τῆς κλειδός, σὺν τῇ παρατηρήσει τοῦ Περραιβοῦ, ὅτι ἐκ τοῦ κιβωτίου ἔλειπον ἀρκετὰ βιβλία, τὰ ὅποια εἶχον ἤδη διανεμηθῆ. Τὸ κιβώτιον μετεκομίσθη καὶ παρεδόθη εἰς τὸ παλάτιον τῆς Αὐτοῦ Γαληνότητος τοῦ Πρίγκηπος.

Νικόλαος Βαρλάμος

Ὑποφρούραρχος.

Μετὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην τῆς Κυβερνήσεως ὁ Περραιβὸς δις προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ εἰς ἀπολογία, τῇ 7 καὶ 17 Ἰουνίου 1805. Ἐκ τῶν ἀπολογιῶν τούτων πληροφοροῦμεθα ὅτι:

Ὁ Χριστόφορος Περραιβὸς ποτὲ Κωνσταντίνου, ἐτῶν τότε 31, ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας, ἐλθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1804, πρὸς ἐξεύρεσιν πόρου

¹ Ἡ μονὴ τῆς Ὑπ. Θεοτόκου τῆς Τενέδου τοῦ Λατινικοῦ δόγματος ἐδημεύθη ὑπὸ τῶν Δημοκρατουμένων Γάλλων μετὰ τῶν ἄλλων μονῶν, αἱ εἰσπράξεις τῶν ὁποίων ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας προωρισθῆσαν δι' εὐαγεῖς σκοποῦς. Ἡ τῆς Τενέδου τῇ προτάσει τοῦ Καποδίστρια διετέθη πρὸς ἴδρυσιν τῶν Δημοσίων σχολείων.

ζωῆς, διορίσθη διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ κόμητος Μοτσενίγου, εἰς τὰ νεοσυσταθέντα τότε δημόσια σχολεῖα ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια, τῇ συστάσει τοῦ ταγματάρχου Χριστάκη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο.

Ἐκ τῆς πατρίδος του εἶχεν ἀποδημίση περὶ τὸ 1796 ἢ 1797, χάριν ἐμπορίας, περιηγηθεὶς τὰς πανηγύρεις, αἷτινες ἐτελοῦντο τότε κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἕως Βιέννης. Ἐν Βιέννῃ, ἐπειδὴ ἡ τύχη δὲν ἠννόησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀπεφάσισε νὰ σπούδασῃ τὴν ἰατρικὴν, ἠναγκάσθη ὅμως μετὰ τρίμηνον διαμονὴν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σχέδιόν του διὰ τὴν ἔλλειψιν μέσων συντηρήσεως καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Τεργέστην, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μῆνα περίπου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πάργαν, ὅπου ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ αἰδ. Παπᾶ Ἀνδρέου Ἰδρωμένου ἐπεχείρησε νὰ μετέλθῃ τὸν διδάσκαλον.

Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ἀρχαῖα καὶ δημώδη, ὁ Περραιβὸς ἐσπούδασεν ἐν Φιλιππουπόλει τῆς Μακεδονίας, ἧτις ἤκμαζε τότε διὰ τῶν Ἐθνικῶν τῆς σχολείων.

Ἐκ Πάργας ἔφυγε λόγῳ τῶν ταραχῶν, μεταβάς εἰς Ζάκυνθον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δύο μῆνας, Δεκέμβριον 1801 καὶ Ἰανουάριον 1802.

Ἐν Ζακύνθῳ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ ταγματάρχου Χριστάκη, ὅστις ἐφιλοξένησε τοῦτον, καὶ μετὰ τοῦ κόμητος Βασιλείου Μακρῆ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Λιβόρνον, φέρων συστατικὰς ἐπιστολάς τοῦ ἐμπόρου Μινώτου, λεγομένου Λινάρδου, πρὸς τὸν ἐν Πίζῃ διαμένοντα ἀδελφόν του, ὅστις τότε εὕρισκετο προσωρινῶς ἐν Λιβόρνω. Τῇ συστάσει τούτου διορίσθη εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τῶν Ὁρθοδόξων, συγχρόνως δὲ ἐδίδασκε Ἑλληνικὰ εἰς τοὺς νέους. Μετὰ διαμονὴν ἔτους περίπου ἀνεχώρησεν εἰς Κέρκυραν, παρακινήθεις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ὑπερετήσῃ καὶ φανῇ ὠφέλιμος εἰς Κράτος Ἑλληνικὸν ἀπελευθερωθὲν καὶ εὐρισκόμενον ἐν διαπλάσει διὰ τῆς συστάσεως τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

Καθ' ὃν χρόνον διέμενεν ὁ Περραιβὸς ἐν Κερκύρᾳ, ἐξασκῶν τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα μετὰ τοῦ φίλου του Παπᾶ Ἀνδρέου Ἰδρωμένου, ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος τοῦ

περὶ Σουλίου καὶ Πάργας ἔργου του, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξυμνεῖτο μὲν ἡ Σουλιωτικὴ ἐποποιία, ἀλλὰ σγγχρόνως περιεγράφετο καὶ ἡ Τουρκικὴ θηριωδία. Οἱ Τοῦρκοι ὁμως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λόγῳ τῆς μετὰ τῶν Ρώσων ψευδοσυμμαχίας των, ἦσαν προστάται τῆς νεοτεύκτου Ἑπτανήσου Πολιτείας, δὲν ἦτο δὲ δυνατόν ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κυκλοφορίαν βιβλίου θίγοντος τὸν ἕτερον τῶν συμμάχων, ἂν καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπεδαύλιζε κρυφίως τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσος, ἀκολουθοῦσα καὶ εἰς τοῦτο τὴν Ρωσικὴν πολιτικὴν. Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, ἡ μὲν καταδίωξις κατὰ τοῦ Περραιβοῦ ἔλαβε χώραν, ἡ δὲ συστηματικὴ αὐτοῦ ἀρνήσις ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἐκδότης τοῦ περὶ Πάργας ἔργου, ἐθεωρήθη ἀρκετὴ. «Δὲν δύναμαι, εἶπεν ἀνακρινόμενος ὁ Περραιβός, νὰ λογοδοτήσω ποῦ ἐδημοσιεύθη τὸ βιβλίον, οὔτε ὑπὸ τίνος εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐγὼ ἐστερούμην τῶν μέσων νὰ προβῶ εἰς τοιαύτην δαπάνην, διὰ τοῦτο δέον νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τίνος ἕξ ἐκείνων, οἵτινες ἀνέγνωσαν τοῦτο χειρόγραφον, ἐν Πάργα, Παξοῖς ἢ Ζακύνθῳ, καὶ ἴσως ἐκράτησαν ἀντίγραφον. Ἐν τούτοις παρητήρησα εἰς τὸ ἐκδοθὲν βιβλίον πολλὰς προσθήκας, αἵτινες δὲν ὑπῆρχον εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ αἵτινες εἶναι τὰ δύο τρίτα τοῦ βιβλίου, ἐκ δὲ τοῦ προλόγου καὶ τῆς ἀφιερώσεως τίποτε δὲν ἀνήκει εἰς τὴν γραφίδα μου». Ἐξακολουθῶν τὴν ἀπολογία του ὁ Περραιβός προσθέτει, ὅτι μόνον σημειώσεις ἐκράτησε κατὰ τὴν ἐν Πάργα διαμονὴν του κατὰ τὰ ἔτη 1801 καὶ 1802 τῶν ἐν Σουλίῳ συμβάντων.

Εἰς ἐρώτησιν τοῦ ἀνακριτοῦ, πῶς περιῆλθον εἰς χεῖρας του τόσα ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τούτου, ἀπήνησεν, ὅτι ταῦτα ἀπεστάλησαν αὐτῷ καθ' ὃν χρόνον ἀπουσίαζεν ἐκ Κερκύρας, συνοδεύων τὸν πρίγκηπα Δολγορούκην εἰς τὸ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ταξίδιον του, ἀνεῦρε δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς χεῖρας τοῦ κ. Γεωργίου Παραμυθιώτη ἐμπόρου ἕξ Ἰωαννίνων, κατοικοῦντος πλησίον τοῦ Καπρί, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ τὰ παρέλαβε. Τὰ βιβλία ταῦτα ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Παραμυθιώτην, διὰ τὸν Περραιβόν, ἐκ Λιβόρνου ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Ζωσιμᾶ, μετ' ἐπιστολῆς, ἣτις

περιῆλλον εἰς χεῖρας τοῦ Παπᾶ Ἀνδρέου Ἰδρωμένου, λόγῳ τῆς ἀπουσίας τοῦ Περραιβοῦ. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὡς εἶπεν, ἀπώλεσεν ὁ Ἰδρωμένος, ἔξ ὅσων ὅμως εἶπεν εἰς αὐτόν, ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀνεγράφετο, ὅτι τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν κατὰ παραγγελίαν τινὸς ἐκ Μιλάνου, καὶ ὅτι θὰ παρεδίδοντο πρὸς αὐτόν ὑπὸ τοῦ Παραμυθιώτη. Τὸν ἐκ Μιλάνου ἀποστολέα ἐδήλωσεν ὅτι δὲν γνωρίζει, ἐπίσης ἐδήλωσεν ὅτι τὸ κατασχεθὲν κιβώτιον δὲν εἶναι τὸ ἐκ Μιλάνου ἀποσταλέν, ἀλλ' ἕτερον πολὺ μικρότερον ἐκείνου, καὶ περιέχον κατ' ἀκολουθίαν πολὺ ὀλιγώτερα ἀντίτυπα. Ἐκ τούτων μέρος μὲν ἐλήφθησαν ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Δολγορούκη, μέρος δὲ ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν του, Ἑλλήνων ἐν τῇ Ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, οἵτινες ἀνεχώρησαν διὰ τῶν μεταγωγικῶν κατευθυνόμενοι εἰς Ρωσίαν, διὰ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐρωτηθεὶς μετὰ ταῦτα, διατί τὰ ὑπολειφθέντα βιβλία ἐποποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κιβώτιον καὶ ἀπέκρυψε ταῦτα εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγ. Πάντων, ἀπήντησε: «Βεβαιῶ διὰ λόγου τιμῆς ὅτι τὸ κιβώτιον δὲν ἐκρύβη ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ ἡμερινοῦ ἱερ. Νικολέτου Κουλούρη, καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς ἀφίξεως εἰς Κέρκυραν τοῦ Μητροπολίτου Ἀρτῆς Ἰγνατίου, ὅστις ἐξέφρασε παράπονα κατὰ τοῦ βιβλίου».

Ἐρωτηθεὶς μετὰ τοῦτο, ἐὰν πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Δολγορούκη καὶ τῶν ἀξιωματικῶν του ληφθέντων ἀντιτύπων ἐκυκλοφόρησαν καὶ ἐν Ἡπειρῷ, ἀπήντησεν: «Εἰς Πάργαν ἐκυκλοφόρησεν, διότι καθ' ἑκάστην πλεῖστοι Πάργιοι ἐρχόμενοι ἐν Κερκύρα ἐξήτουν τοιαῦτα, ὡς ἦτο πολὺ φυσικὸν ἄλλως. Ἐπίσης ἀπεστάλησαν εἰς Ζάκυνθον πρὸς τὸν ἔμπορον Ἀθανάσιον Νικολάου, ὅστις εἶχε κατάστημα εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κάτωθεν τῆς πλατείας θούγας, περὶ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἀντίτυπα, πωληθέντα ἀντὶ γροσίου ἑκαστον». Ἐρωτηθεὶς ἀκόμη ἐὰν κατέχη τὸ χειρόγραφον τοῦ βιβλίου, ἀπήντησε ὅτι εἶχε δύο τοιαῦτα, ἀλλ' ὅτι ἀμφοτέρω εἶδωκε πρὸς ἀντιγραφὴν καὶ δὲν τῷ ἐπεστράφησαν. Περὶ τοῦ ἐνὸς τούτων ἐνθυμεῖται, ὅτι τὸ παρέδωκεν εἰς τινα ἐκ Ναυπλίου, διελθόντα ἐκ Πάργας καὶ μεταβαίνοντα εἰς τὴν Βιέννην,

ὅστις ὅμως οὐδέποτε ἐπέστρεψε τοῦτο, δὲν ἐπεδίωξε δὲ τὴν ἐπιστροφὴν, ἐπειδὴ οὐδεμίαν ἀπέδιδε σημασίαν, μάλιστα ἐφάνη εἰς αὐτὸν λίαν παράδοξον νὰ ἴδῃ ἀντίγραφον, κατὰ τὴν εἰς Ζάκυνθον μετάβασίν του παρὰ τῷ Ἀββᾶ Μαρτελάφ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὅμως παρατήρησε διαφορὰς καὶ μεταβολὰς τοῦ πρωτοτύπου. Περὶ τοῦ δευτέρου τόμου ἐδήλωσεν ὅτι οὐδὲν γνωρίζει ἂν πρόκειται νὰ δημοσιευθῇ, οὐδὲ περιλαμβάνετο ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Μαρτελάου κατεχομένῳ ἀντιγράφῳ, διότι οὐδὲ κἂν συνεγράφη.

Μετὰ τοῦτο ὁ ἀνακριτὴς ἐπέδειξε πρὸς τὸν Περραιβὸν ἀντίτυπον τοῦ βιβλίου «Ἱστορία τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας», τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐκτυπωθῆν ἐν Παρισίοις τῷ 1803, ἐρωτῶν ἂν τοῦτο εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἀπήντησε, δ' ἐκεῖνος ὅτι ἀναγνωρίζει μὲν τοῦτο, ἀλλ' ὅτι, ὡς προγενεστέρως ἐδήλωσε, παρατηρεῖ πολλὰς προσθήκας γενομένας ὑπ' ἄλλων.

Ἐρωτηθεὶς τέλος ἂν συνέγραψε, ἔδωκεν εἰς ἀνάγνωσιν, ἢ ἀνεκοίνωσε χειρόγραφα περὶ πολιτικῶν ἀντικειμένων ἢ κυβερνητικοῦ συστήματος, ἢ ἀφορῶντος ἀποκλειστικῶς τὴν Ἠπειρον, ἀπήντησεν: «Οὐδέποτε συνέγραψα ἕτερον συγγραμμα».

Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνάκρισιν τῆς 17 Ἰουνίου, ὁ ἀνακριτὴς ἐπιμένει περὶ τοῦ δευτέρου τόμου καὶ ἐρωτᾷ τὸν Περραιβὸν ἂν δύναται ὑπευθύνως νὰ δηλώσῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην, ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει περὶ τούτου, ὅτι δὲν συνέγραψε, οὐδὲ ὑπεσχέθη προσεχῇ δημοσίευσιν. Ὁ Περραιβὸς βεβαιοῖ ταῦτα. Ἐν τούτοις ὁ ἀνακριτὴς ἐπιμένει καὶ συμβουλεύει τὸν Περραιβὸν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν, διότι ἂν ἤθελεν ἀποδειχθῆ ψευδόμενος, ἤθελεν ἀπολέσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις καλῶς γνωρίζει, ὅτι εἶναι ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς τοῦ δευτέρου τόμου ἐτοίμου πρὸς δημοσίευσιν. Ὁ Περραιβὸς ὅμως ἐπιμένει ἀρνούμενος. Καὶ ὁ ἀνακριτὴς, ὥσει ἐπιτιμῶν αὐτόν, προσθέτει ὅτι ἡ ἐπιμονὴ πρὸς ἀρνήσιν εἶναι ἀνωφελής, διότι προκύπτει ὄχι μόνον ὅτι συνέγραψε τὸν δεῦτερον τόμον, ἀλλ' ὑπεσχέθη καὶ τὴν προσεχῇ δημοσίευσιν. Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας ὁ Περραιβὸς προσέθεσε: «Βεβαίως δὲν

ἔγραψα τὸν δεύτερον τοῦτον τόμον, μόνον δὲ σελίδας τινάς, τὰς ὁποίας παρέδωκα εἰς τὰς φλόγας, διὰ τὰ ἀποφύγω ἐνοχλήσεις. Οὐδὲ ὑπάρχει τι δυνάμενον νὰ περιπλέξῃ τὴν ὑπόθεσιν, πλὴν ἴσως ἐπιστολῆς τινος, ἐν ἧ ποιοῦμαι νῦξιν περὶ τοῦ δευτέρου τόμου».

Ἐκ τῆς ὅλης ταύτης ἀνακρίσεως προκύπτει, ἢ ὅτι ὁ Περραιβὸς ἀνακρινόμενος ἐκυριεύθη ὑπὸ φόβου καὶ ἠρνήθη ὄχι μόνον τὴν συγγραφὴν τοῦ δευτέρου τόμου, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ πρώτου, ἢ ὅτι εἰς ἄλλην αἰτίαν δέον νὰ ἀποδοθῇ ἡ συστηματικὴ ἄρνησις τοῦ Περραιβοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον εὐχερῶς δύναται πᾶς τις νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι ὁ Περραιβὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ φόβου ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ, κρινόμενος ἐκ τῆς μετέπειτα διαγωγῆς του καὶ ὡς Ἑλληνας καὶ ὡς στρατιώτου, ἐπομένως δὲν ἀπομένει ἢ νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἄλλην αἰτίαν.

Κατὰ τὸν χρόνον ἀκριβῶς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ συγγράμματος τούτου ἡ Ἐπτανήσος πολιτεία εὗρισκετο εἰς διαπραγματεύσεις εἰρήνης μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἀπεσταλμένος δὲ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἦτο ὁ Μητροπολίτης Ἄρτης Ἰγνάτιος, ὅστις εὗρισκόμενος ἐν Κερκύρα εἶναι πιθανὸν νὰ ὑπέδειξε εἰς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἐπτανήσου τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχον αἱ διαπραγματεύσεις, ἐὰν ἐκκυκλοφόρῃ σύγγραμμα ἐπιτιθέμενον μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ περιγράφον τὰ ἡρωικὰ κατορθώματα τῶν Σουλιωτῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ παραμείνῃ οὐδὲ ἡ ἐλάχιστη ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀπολογία τοῦ Περραιβοῦ ὑπῆρξεν ἀρνητικὴ κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις φαίνεται ὅτι ἐνέργησε ταύτην μᾶλλον πρὸς ἰκανοποίησιν τοῦ συγγραφέως. Διότι ἐκ τῆς ἀνακρίσεως δὲν ἠλλείπουσι στοιχεῖα ἀποδεικνύοντα, ὅτι ὁ Περραιβὸς ὑπῆρξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ Α' καὶ τοῦ Β' τόμου, ἢ ἀνάκρισις ὁμοίως ἐσταμάτησεν, οὐδενὸς μάρτυρος κληθέντος, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Παραμυθιώτη. Πλὴν τούτου, ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς Γερουσίας τῶν χρόνων ἐκείνων προκύπτει, ὅτι ἡ Κυβερνήσις ἐνδομύχως

ἦτο λίαν δυσμενῆς πρὸς τὸν Ἑλλήν, ἕξ οὗ καὶ ἡ κατὰ τὸ 1807 κήρυξις τοῦ πολέμου, διέκειτο δὲ λίαν εὐμενῶς πρὸς ὅτι Ρωσικόν, ὃ δὲ πανίσχυρος παρὰ τῇ Γερουσίᾳ ἐπιτετραμμένος τῆς Ρωσίας κόμης Μοτσενίγος, δὲν ἦτο ἀπλοῦς πρεσβευτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἄρμοστής. Γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι ὁ Περραιβός, ὅπως καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀθανάτων ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀνῆκεν εἰς τὸ Ρωσόφιλον κόμμα, ἦτο δὲ προσέτι προστατευόμενος τοῦ Μοτσενίγου. Ὡς πρὸς τοὺς δριμεῖς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐκτοξεύει κατὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Ἑπτανήσου ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ 1815, οὗτοι πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρός, ὅστις βεβαίως θὰ ἐπεθύμει, ἀντὶ τῆς διπλωματίας ἣν μετήρχετο ἡ Ἑπτανήσος πολιτεία πρὸς τὸν Ἑλλήν, τὴν κήρυξιν πολέμου. Ἡ ἐξωτερικὴ ὅμως πολιτικὴ, ὡς εἶπομεν δὲν ἀνῆκε εἰς τὴν Γερουσίαν, ἀλλ' ἐφηρμόζετο ὑπὸ τοῦ Μοτσενίγου συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας αἷς ἐλάμβανεν ἐκ Πετροπόλεως.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Μ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

